

“Göç Ettirmeyen Kentsel Dönüşüm” ve Soylulaştırma Ayrımı: Ankara, Yenimahalle Mehmet Akif Ersoy Mahallesi Örneği*

*Urban Regeneration that does not Create Migration and the Segregation of Gentrification: A Case Study of Yenimahalle Mehmet Akif Ersoy Neighborhood, Ankara***

Yahya AYDIN

Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Ankara, Türkiye
Assoc. Prof., Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Sociology, Ankara, Türkiye
yahyaaydin@aybu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-5082-0187

Hatice KAYIKCI

Ankara, Türkiye
hkayikci6@gmail.com
ORCID ID: 0009-0004-7635-7054
DOI: 10.5505/jas.2024.28291

Öz

Gündelik hayatta sağlıktan eğitime kadar birçok alanı etkileyen neoliberal politikalar Türkiye'deki kentleri ve kentsel dönüşüm politikalarını da derinden etkilemektedir. Soylulaştırma ise bu kapsamda yürütölen tartışma ve araştırmalarda ön plana çıkan yaklaşımların başında gelmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamalarının soylulaştırma bağlamında farklı kullanıcıların ekonomik ve sosyal hayatına olan etkileri nelerdir? Bu soruyu araştırmak için Ankara ili Yenimahalle ilçesinde 2011 yılında ilk etabı tamamlanan kentsel dönüşüm alanı olan Mehmet Akif Ersoy Mahallesi incelenmiştir. Bu proje Yenimahalle Belediyesi ve özel sektör (YDA Group) iş birliği içerisinde gerçekleştirilmiştir. Toplam 47 kişi ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile yapılan mülakatlarla bölge sakinlerinin ve günlük olarak bölgedeki sosyal donatıları kullanan bireylerin aynı alan hakkındaki bakış açıları ve tecrübeleri tematik olarak incelenmiştir. Kentsel dönüşümün ilk muhatabı konumunda olan eski gecekondü sahipleri dönüşümün amacını ekonomik rant olarak tanımlamaktadırlar. Bu nedenle kendilerine sunulan yeni yaşam tarzlarını “modern bir gecekondü” olarak ifade etmektedirler. Kentsel dönüşüm sonrasında bölgeye taşınan katılımcılar içinse dönüşüm projesi bölgenin konumu nedeniyle oldukça başarılıdır. Ancak dönüşümün daha adaletli bir şekilde gerçekleşmesinin gerektiğini de eklemektedirler. Son olarak kentsel dönüşüm sonrasında bölgenin dinamiklerine uygun yapılan sosyal yaşam alanını günübirlik kullanan katılımcılar, dönüşüm sonrasında bölgenin hareketliliğinin arttığını ve güvenle tesisleri kullanabildiklerini belirtmektedirler. Bu nedenle sosyal alanları kullanan kişiler kentsel dönüşümün bölge için oldukça yararlı olduğunu düşünmektedirler. Araştırma bulguları dikkate alındığında uygulanan kentsel dönüşüm projesinde ekonomik kayguların oldukça önemsendiği, buna ek olarak yeni çöküntü alanlarının olduğu tespit edilmiştir.

* Bu çalışma, “2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Desteği Programı” kapsamında TÜBİTAK tarafından desteklenmiş ve araştırmanın ilk bulguları 26-31 Ağustos 2023 tarihinde 3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumunda sözlü olarak sunulmuştur.

** This study was supported by TÜBİTAK as part of the “2209-A University Students Research Support Program”. The initial findings of the research were presented orally at the 3rd Turkey Social Sciences Symposium on 26-31 August 2023.

Kentsel dönüşüm projeleri, fiziksel olarak yenilenmenin yanı sıra rant ve soylulaştırma gibi sonuçları da beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle tüm paydaş ve kullanıcıların talep ve beklentilerinin ortak bir noktada buluşturulması kentsel dönüşüm uygulamalarının başarısını artıracaktır.

Anahtar sözcükler: Kentleşme, Kentsel dönüşüm, Soylulaştırma, Mekân, Mekânsal ayrışma, Mehmet Akif Ersoy Mahallesi, YDA Park Avenue Konutları, Ankara

Abstract

Neoliberal policies, including ones relating to health, education, and urban transformation, impact various aspects of daily life in Turkey. Gentrification is a prominent topic in discussions and research which considers the question of how urban transformation practices in the context of gentrification affect economic and social life. The neighbourhood of Mehmet Akif Ersoy, an area of urban transformation in the Yenimahalle district of Ankara, was examined to investigate this question. The first phase of this renovation project was completed in 2011 through the collaboration of Yenimahalle Municipality and the private sector, specifically the YDA construction company. This study uses semi-structured interviews with 47 participants to analyse the perspectives and experiences of the local residents and individuals who use the social facilities on a daily basis. The first interlocutors of urban transformation, former slum owners, believe that the purpose of transformation is economic profit. This group consider the new environment being offered to them as being little more than a modern slum. According to the participants who relocated to the region after the urban transformation, while the project was successful due to the location of the region, they felt that the transformation should have been carried out in a more equitable manner. Additionally, those who use the social living space built in accordance with the region's dynamics after the urban transformation, report an increase in the mobility of the region and that they feel safe while using the facilities. It was therefore seen that the individuals who utilise communal spaces believe that urban regeneration is highly advantageous for the area. Based on the findings of the research, it was established that economic considerations are prioritised in the implementation of urban regeneration projects, which result in the creation of new areas of dilapidation. As urban regeneration initiatives, in addition to physical revitalisation, may lead to consequences such as increased profit and gentrification, finding common points of agreement for the demands and expectations of all stakeholders and users can increase the success of urban transformation initiatives.

Keywords: Urbanisation, Urban transformation, Gentrification, Space, Spatial segregation, The Neighbourhood of Mehmet Akif Ersoy, YDA Park Avenue Residences, Ankara

Giriş

İnsanlık tarihi kadar eski bir süreç olan kentleşme olgusu sürekli olarak bir değişim ve dönüşüm içerisinde olagelmıştır. 18. yüzyıldan günümüze yaşanan teknik ve toplumsal değişimler, dünya çapında etkiye sahip savaşlar gibi daha birçok sebep bu ivmeyi artırmışlardır. Türkiye'deki kentleşme serüveni de dünya genelinde yaşanan bu değişimlerden payına düşeni alarak kendi yönünü tayin etmeye çalışılmıştır. Türkiye'deki kentleşme ile ilgili yapılan farklı tasniflerde ortak payda ve vurgu 1950 sonrası dönemde artan nüfus hareketleri ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak kent nüfusunun sürekli arttığı yönündedir. Özellikle "1970'li yıllardan itibaren, sosyal, ekonomik ve toplumsal sorunlara bütüncül bir yaklaşım sergileyerek kentlerde yaşayanlara, sağlıklı, huzurlu, yaşanabilir, cazip, kendini yenileme olanağı veren, yerleşim alanları ve ortamı sunmayı amaçlayan bir kentleşme süreci oluşturmanın düşüncesi oluşmaya başlamıştır"

(Yılmaz, 2019, s. 123). Asgari insani kaygıları taşıyan ve oldukça da iyimser bir bakış açısına sahip olan bu temel kıstaslar pratikte tam olarak uygulanamamıştır. Özellikle 1980 sonrası dönemde neoliberal ekonomik politikaların da etkisiyle kent bağlamında ve kent mekânı ölçeğinde var olan maddi kaygı ve beklentiler bu durumu daha çetrefilli bir hâle getirmiştir.

Doğrudan kentlerde yaşanan bu yığılma ve değişim hem kent merkezlerini hem de kent çeperlerini etkiler bir yapıya bürünmüştür. Buna bağlı olarak ulusal çapta bir soruna evrilen kayıt dışı yapılaşmaya bir çözüm yolu olarak kentsel dönüşüm ön plana çıkmıştır. Bu projeler daha çok toplumsal çöküntü alanlarında; "yitirilen bir ekonomik etkinliğin yeniden geliştirilmesi ve canlandırılması, işlemeyen bir toplumsal işlevin işler hâle getirilmesi; toplumsal bütünleşmenin sağlanması, çevresel kalitenin veya ekolojik dengenin kaybolduğu alanlarda, bu dengenin tekrar sağlanmasıdır" (Öz, 2009, s. 5). Kentsel

dönüşüm projelerinin ilk zamanlarda kent çeperlerindeki gecekonduların kurtulma amacıyla gerçekleştirilmesi düşüncesi neoliberal politikaların uygulanmaya konulması ile değişmeye başlamıştır. Bu durum sonucunda daha çok neoliberal politikalar aracılığıyla uygulanmaya başlayan kentsel dönüşüm projelerinin amacı kent içerisindeki eşitsizlikleri gidermek ve uyumlu bir kent görüntüsü oluşturmaktan ziyade sermaye odaklı ve rant kaynağı olarak görülen bölgelerin yenilenmesine doğru kaymıştır.

Kentsel dönüşüm bağlamında yaşanan sosyal ve ekonomik ayrışmanın ve eşitsizliğin en bariz çıktısı soylulaştırma ve mekânsal ayrışma olmuştur. Soylulaştırma kavramı ilk kez 1964 yılında İngiliz sosyolog Ruth Glass (1964, s. xviii-xix) tarafından, Londra'daki düşük gelirli semtlerin (slum), üst ve orta sınıflar tarafından satın alınarak dönüştürülmesi ve eski sakinlerinin yeni sosyal hayata uyum sağlayamamaları sonucu yerinden olduğu süreç olarak ifade edilmiştir. Aynı soylulaştırma sürecini bundan yaklaşık elli yıl sonra Yeom ve Mikelbank (2013, s. 79) "ilk olarak, varlıklı sakinlerin ve yatırımın (sermaye olarak da anılır) mahalleye akışı, ikinci olarak da aynı mahalleden düşük gelirli nüfusun çıkışıdır" olarak ifade eder. Bununla beraber kentsel dönüşümle beraber toplumsal yapı ve gündelik hayatın organizasyonu da temelden etkilenmektedir. Başka bir ifadeyle, "neoliberal politikalar gücün belli bir kesimde ve mahalde temerküz edeceği şekilde kent ve konutlar üretebilir, fakat bir sonraki aşamada bu politikaların mamulü konumundaki kent ve konutlar bu ideolojinin devamlılığını sağlayarak yeni eşitsizlik ve mahrumiyetlerin öznesi durumuna geçer" (Tabur, 2023, s. 27). İddia edilen bu eşitsizlikler ve mahrumiyetler konunun farklı paydaşlarına odaklanılarak bütüncül olarak anlaşılabilir.

Varol Koç (2024, s.45), Ankara'daki gecekondular odaklı çalışmasında "1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Türkiye'de ilk gecekondular mahallesi 1920'li yıllarda yeni başkent Ankara'da görülmeye başlandı" tespitinde bulunmaktadır. Türkiye'deki kentleşme tasnifleri ile de uyumlu olarak bir başka bakış açısına göre, "hızlı göçün en çok etkilediği Ankara kentinde ilk kez duyulan gecekondular kavramı, 1950 sonrası dönemde tüm ülkeye yayılmıştır" (Güler ve Özgül, 2020, s. 288). Daha bütüncül olarak ifade edecek olursak, Ankara "bir yandan, ilk modern kent planına, ilk yapı kooperatifine, ilk kamu konutlarına, ilk yaya bölgesine tanıklık ederken, bir yandan da ilk düzensiz kentleşmeye, ilk gecekondulara,

ilk gecekondulara affına ve ilk arsa vurgunculuğuna ev sahipliği" (Keleş ve Duru, 2008, s. 27) yapan bir kenttir. Devam eden on yıllar içerisinde yapılan birçok imar affı, kanuni düzenlemeler ve uygulamalarla yaşanan sorunların üstesinden gelinmeye çalışılmıştır.

Neoliberal politikaların uygulanmaya başladığı 1980'li yılların ikinci yarısına denk gelecek şekilde Türkiye'de ilk kentsel dönüşüm projeleri Ankara'da hayata geçirilmiştir. "1980'li yılların sonunda ilk kentsel dönüşüm uygulamaları Ankara'da Dikmen Vadisi ve Portakal Çiçeği Vadisinde uygulanmaya başlamıştır" (Yolcu, 2021, s. 393). Farklı örneklerle Türkiye'deki kentsel dönüşüm uygulamalarına ve dolayısıyla kentsel dönüşüm literatürüne katkı veren Ankara bu yönüyle bir laboratuvar olma hüviyetini korumaktadır. Bunun somut örneklerinden birisi olan ve 2011 yılında projelendirilen Mehmet Akif Ersoy Konutları ve devamında dönüşümün bir parçası olarak YDA Park Avenue Konutları bu çalışmada soylulaştırma ve mekânsal ayrışma perspektifi ile incelenmiştir. Bu doğrultuda kentsel dönüşüm uygulamalarının farklı paydaşları tarafından soylulaştırma açısından nasıl tecrübe edildiği araştırılmıştır. "Göç Ettirmeyen Kentsel Dönüşüm" sloganı ile Ankara Yenimahalle Belediyesi öncülüğünde yapılan ve üzerinden azımsanamayacak kadar bir süre geçen bu dönüşümün teoriden pratiğe yansımaları bölge sakinleri ve günlük ziyaretçileri ile yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlarla araştırılmıştır. Bu çalışma Mehmet Akif Ersoy Konutları sakini 18 kişi ile, YDA Park Avenue Konutları sakini 16 kişi ve iki yaşam alanı arasında kalan sosyal donatıları sadece günlük olarak kullanan 13 ziyaretçi ile yapılan toplamda 47 mülakat ile birincil veri üzerine inşa edilmiştir. Yapılan tematik analizlerde her üç grubun aynı bölgeyi tecrübe edişleri birbirinden büyük oranda farklılaşmaktadır. Bu farklılıkları karşılaştırmalı olarak ele almadan önce sırasıyla Türkiye'de kentleşme ve kentsel dönüşüm tecrübesi ile özellikle soylulaştırma literatürüne odaklanılacaktır.

Türkiye'de Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm

Özellikle tarımda makineleşme ve sanayileşme sonucunda hem istihdam açığının hem de işsizliğin açığa çıkması Türkiye'de kırdan kente göç hareketlerinin temelini oluşturmaktadır. 1950 sonrasında kentlerin birçok açıdan çekici faktörlere sahip olmasının yanı sıra köylerin giderek itici faktörler ile çevrenmesi köylüleri kentlere doğru iten en önemli nedenler arasında bulunmaktadır. Türkiye'deki kentlerde, öngörülemeyen iç göç nedeniyle ba-

rınma sorunu ve yüksek konut fiyatları yaşanmıştır (Eyidiker, 2021, s. 100). Başlangıçta şehirlerin çeperlerinde görülmeye başlayan gecekondular mahalleleri sanayi üretiminin artması ve yaygınlaşmasıyla birlikte şehirlerin ve gündelik hayat akışının merkezinde kendine yer edinmeye başlamıştır. Bu durumun arkasında pek çok dinamik bulunmaktadır. 1950-1980 yılları arasında, Türkiye’de gecekondular halkı bir yandan ucuz işgücü olarak bir yandan da tüketici olarak ekonomik hareketliliğe katkı vermişlerdir (İçli, 2013). Ancak köyden kente göçün giderek daha kontrolsüz, plansız ve hızlı olarak gerçekleşmesi ve gecekondular mahallelerinin kayıt dışı bir şekilde yaygınlaşması bu durumun politika yapımcılar tarafından bir sorun olarak algılanmasına neden olmuştur. “Kentlerin itici ve/veya çekici etmenler nedeniyle giderek büyümesi, Türkiye açısından planlamaların iç göçün yaşanmasından sonra yapılması sorunlarının yığılmasıyla büyümesine neden olmuştur” (Eyidiker, 2021, s. 100). On yıllarca benzer şekilde varlıklarını durmadan artırarak sürdüren gecekondular mahalleleri ortaya çıkma sebepleri ile aynı biçimde ortadan kaldırılmaya maruz kalmışlardır. Kentler kentsel dönüşüm çerçevesinde politika yapımcılar eliyle büyük bir hızla dönüştürülmeye başlanmıştır.

Robert ve Sykes’a (2017) göre kentsel dönüşüm hem fiziksel hem sosyal koşullara odaklanarak bütüncül bir vizyon ve eyleme sahip olmalıdır. Avrupa kentleri özelinde Sanayi İnkılabı sonrasında kadar götürülebilecek kentsel dönüşüm uygulamaları Türkiye için farklı tasniflerle beraber yaklaşık yüzyıllık bir geçmişe sahiptir. Ancak, kendine has kentleşme tecrübesine sahip Türkiye’nin başta Avrupa ve dünyanın farklı yerleri ile yollarının keşifinde 1980 sonrasında uygulanmaya başlanan neoliberal politikalar oldukça önemli bir yere sahiptir. Dünya genelinde yaygınlık kazanan neoliberal politikalar kent mekânı ve kentleşme serüvenlerini de etkilemiştir (Bahçeci, 2017). Neoliberal politikaların kamuya ait mal ve hizmetleri özelleştirmeye odaklanması ve devletin sermaye ve emek kontrollerinden elini çekerek düzenlemeleri piyasaya bırakması kent ve kentleşme üzerinde de özel sektörün hâkimiyet kurmasına neden olmuştur (Meder ve Bal, 2018). Kentlerin özel sektörün kendini gösterebileceği alanlar hâline gelmesi ile kent yapılanmalarında da değişim ve dönüşüm hareketleri kamudan daha çok özel sektör yürütücülüğünde uygulanmaya başlamıştır (Kalağan ve Çiftçi, 2012). Bu noktada özellikle gecekondular mahalleleri potansiyel rant alanları olarak kentsel dönüşüm hareketlerinin merkezinde olmuşlardır.

Neoliberal politikalarla da aynı tarihlere denk gelen Türkiye’de kentsel dönüşüm politikaları 1980’li yılların ikinci yarısından sonra ülkenin gündeminde daha fazla yer edinmeye başlamıştır. Ancak bu trend ekonomik gelişmelerle beraber küresel sermayenin ilgisinin arttığı 2000’li yıllardan sonra hız kazanmıştır (Eyidiker, 2021, s. 100). “2000’li yıllar Türkiye açısından, güçlü bir inşaat sektörünün rol aldığı, devletin TOKİ aracılığıyla kentsel dönüşümü yönlendirdiği, özel sektörün finansörlüğünde konut inşaatlarının gerçekleştiği ve kentsel dönüşümün açıkça bir politika olarak dile getirilerek çeşitli hukuki düzenlemelere konu olduğu bir dönemdir” (Güler ve Özgül, 2020, s. 290). Türkiye’deki kentsel dönüşüm uygulamalarında önemli bir yere sahip olan 2005 yılında uygulamaya giren 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda yer alan 73. maddeye göre “kentlerin gelişimine uygun bir şekilde eskimiş olan kent kısımlarını yeniden inşa, restore, deprem riskine karşı tedbir almak, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak maksadıyla” kentsel dönüşümlerin yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Özet olarak ifade edecek olursak, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanunları, TOKİ’nin kentsel dönüşüm uygulamalarında aktif rolü, 2012 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kurulması ile sürecin merkezileşmesi (Özden, 2016) gibi birçok yasal düzenleme 1999 Marmara Depremi sonrasında AK Parti hükümetleri döneminde yapılmış ve uygulanmıştır. 2021 yılında çıkan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (Van Depreminden sonra) ve bu kanunun 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli iki büyük depremden sonra yetersiz görülerek 7471 Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kentsel dönüşüm konusu Türkiye kentlerindeki etkisini ve görünürliğini artırarak sürdürmektedir.

Kentsel Dönüşümün Bir Çıktısı Olarak Soylulaştırma

Soylulaştırma kavramının ortaya çıkışı ve yaygınlık kazanması, yaşanan tarihi tecrübe ve toplumsal birikimlerden bağımsız değildir. Başka bir ifadeyle soylulaştırma literatürü ile paralel giden neoliberalizm ve neoliberal kentleşme politikalarını bu süreçten ayrı tutmak mümkün değildir. 1970’li yıllarla beraber öne çıkan, İngiltere ve Amerika’nın öncülük ettiği ve zamanla dünyanın

büyük çoğunluğunu etkisi altına alan neoliberalizmin en önemli çıktılarında birisi serbest piyasa içerisinde özel mülkiyet hakkı olmuştur (Peck ve Tickell, 2002; Harvey, 2005). Bu atmosfer içerisinde özel şirketlerin rolü artarken, devletlerin vasfı düzenleyici olmakla sınırlı kalmakta ve kent mekânı bir yandan pazarlanırken bir yandan da bir meta hâline gelmektedir. (Harvey, 2008, s. 23; Brenner, Peck ve Theodore, 2010). Bu bağlamda şehir hakkına odaklanan Henri Lefebvre (1991) veya Edward Soja'nın (2010, s. 75) mekânsal adalet tartışmaları yaşanan değişimi eşitsizlik üzerinden okuma gayreti olarak da ifade edilebilir. Ek olarak Lefebvre'nin mekânsal üçleme (algılanan mekân, tasarlanan mekân ve yaşanılan mekân) ile aynı ana tekabül eden farklı birey-mekân ilişkilerinde neoliberal kentleşmenin çıktılarının herkes için aynı olmadığı vurgusu da ele alınan konu açısından oldukça elzemdir. Başka bir ifadeyle, neoliberal politikaların görünür olduğu kentlerde mekânın anlamı ve organizasyonu da bu neoliberal kentleşme atmosferi içerisinde payına düşeni almaktadır.

Neoliberal kentleşme pratiklerinin en iyi okunabileceği yerlerden veya uygulamalardan birisi olarak kentsel dönüşüm uygulamalarından bahsetmek mümkündür. Kent merkezlerinde kentsel dönüşüm projeleri aracılığıyla gerçekleştirilen dönüşümler sonucunda sadece fiziki yapıda değil sosyal yapıda ve gündelik pratiklerde de bir değişim meydana gelmektedir. Bu değişim ve dönüşüm hareketleri sonucunda her ne kadar kent yapılanması görece daha iyi hâle getirilerek zenginlik oluşturulsa da toplumsal kaynaklara erişim noktasında bir eşitsizlik meydana gelmektedir. Bu durum özellikle değişim ve dönüşüm hareketlerinin odak noktasında olan dar gelirli yerinden edilmesi ile sonuçlanmaktadır. "Soylulaştırma" ya da "mütenalaştırma" (gentrification) diye adlandırılan bu durum, kent dışına ya da kent merkezinin çevresine göçlerin yaşanmasına yol açmaktadır (Güneş, 2014, s. 2). Soylulaştırma terimi ilk kez 1960'lı yıllarda sosyolog Ruth Glass (1964) tarafından İngiltere, Londra özelinde kullanılırken zamanla kapsamı genişleyerek özelden kentsel dönüşüm genelde ise kent sosyolojisi literatüründe önemli bir yere sahip olmuştur. Ruth Glass'ın (1964) da dâhil olduğu klasik soylulaştırma olarak adlandırılan yaklaşıma göre soylulaştırma, kent içerisindeki çöküntü alanlarının iyileştirilmesi ve yenilenmesidir. Neil Smith'e (2002) göre Amerika özelinde özellikle 1950 sonrasında başlayan ilk dalga soylulaştırma hareketlerini 1970-1980 dönemi ikinci dalga ve 1990 sonrası dönemde üçüncü

dalga takip eder. Ancak zamanla soylulaştırma genişleyerek yeni inşa edilmiş konutları da kapsar hâle gelmiştir. Klasik soylulaştırma ile farklılaşan bu süreçte inşa edilen yeni yapılar ile düşük gelir grubuna mensup kişiler doğrudan veya dolaylı olarak oluşan yeni yaşam alanlarından dolayı yerlerinden edilebilmektedirler (Aini, 2022). Başka bir ifadeyle soylulaştırma klasik veya modern ya da açık veya örtük olarak ortaya çıkabilmektedir.

İlk dönem klasik soylulaştırma yaklaşımını Lees, Slater ve Wyly (2008, s. 5) "Soylulaştırma" adlı eserlerinde dört madde ile özetlemektedirler: a) Yatırımdan uzak kalan alanlardaki konutların rehabilite edilmesi, b) Yeni yapılaşma sürecinde kiracılıktan ev sahipliğine geçilmesi, c) Konut fiyatlarının yükselmesi ve d) İşçi ve alt gelir grubunun yerini orta ve üst sınıftan gelenlere bırakması. Davidson ve Lees (2005) soylulaştırmanın, sermayenin yeniden yatırımı, yüksek gelirli geldikçe 'sosyal iyileştirme', peyzaj değişikliği ve düşük gelirli grupların yerinden edilmesinden oluştuğunu ileri sürmektedir. Davidson ve Lees'in bu çalışması yeni inşa yoluyla soylulaştırma olarak ifade edilse de yukarıda not edilen klasik soylulaştırma ile birçok benzerlikler ihtiva etmektedir.

Ruth Glass'ın (1964) soylulaştırmaya yönelik ilk yaklaşımından yaklaşık yirmi yıl sonra, Smith (1986) soylulaştırmanın tek boyutlu veya sebep-sonuç ikilemi ile açıklanamayacak kadar geniş bir süreç olduğunu ifade ederek yeni tartışmalara ve yaklaşımlara kapı aralamıştır. Ancak mevcut literatürde ağırlıklı olarak soylulaştırma konusu, tanımı, nedenleri, sonuçları ve ölçümüne ilişkin tartışmalarla karakterize edilmiştir (Brown-Saracino, 2017). Başka bir ifadeyle çok boyutlu bir döngü olan soylulaştırma olgusuna yönelik araştırmalarda bir çerçeve çizme gayreti olagelmıştır.

Soylulaştırma literatürünün önemli isimlerinden Neil Smith'e (1996) göre soylulaştırmanın ekonomik coğrafyası rastgele seçilmemektedir. Smith'e göre dönüşümü gerçekleştirenler, sadece gecekonduların merkezinin odaklanmakla kalmayıp, aynı zamanda bu bölgeleri parça parça ele geçirme eğilimindedirler. Türkiye'deki soylulaştırma uygulamalarında da gecekondular bölgeleri başlıca hedefler arasında yer almaktadır. Başta İstanbul olmak üzere Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerde bu tür uygulamalar daha yaygındır. Başka bir ifadeyle kent mekânından daha fazla rant elde etmeye olanak tanıyan büyükşehirler soylulaştırma bağlamında ön plana çıkmaktadırlar. Bu anlamda soylulaştırma süreci, Türkiye

özelinde neoliberal kent politikaları ile de kesişir bir şekilde 1980'li yıllardan başlayarak 2000'li yıllara kadar süregelmiştir (İslam, 2006).

Örneklem

Atkinson ve Bridge'in (2005, s. 1) de ifade ettiği gibi Londra'da başlayan soylulaştırma rüzgârı zamanla sadece Batı ülke ve kentlerine değil, birçok ülke ve kentlere yayılmıştır. Rüzgâr benzetmesi ile ifade edilen bu durum, farklı ülke ve kentlerde farklı şiddet ve yönlerde olmuştur.

Cumhuriyetten önce bir Anadolu kenti olan Ankara'nın, başkent olmasıyla beraber yeniden tasarlanmaya ve planlanmaya çalışıldığını ifade edebiliriz (Güler ve Özgül, 2020). Ancak bu süreç içerisinde Türkiye'de ilk gecekond mahallelerinin görüldüğü yer olan Ankara, farklı bir örnek olarak ön plana çıkmaktadır (Keleş ve Duru, 2008, s. 27; Koç, 2024, s. 45). Bu durumun bir yönüyle kaçınılmaz sonuçlarından birisi Türkiye'de ilk olma hüviyetine sahip kentsel dönüşüm uygulamaları yine Ankara'da yapılmıştır (Doğan ve Bostan, 2019, s. 65; Güler ve Özgül, 2020, s. 288).

Soylulaştırma çalışmalarında ağırlıklı olarak kentsel dönüşüme muhtaç alanlar ve bu alanların dönüşümü sonucu alt gelir grubuna mensup kişilerin gündelik hayatlarında, ekonomik ve sosyal ilişkilerinde yaşadıkları değişimler ve güçlükler ele alınmaktadır (Atkinson, 2016). Ancak bununla beraber dönüşen yeni yaşam alanında aktif veya pasif olarak varlık gösteren zenginler ise tecrübe edilen gerçekliğin inkâr edilemez başka bir boyutunu göstermektedir (Atkinson ve Ho, 2020). Bu iki farklı ama birbirini tamamlayan yaklaşımdan hareketle aynı mekân özelinde hem alt gelir gruplarının hem üst gelir gruplarının isteklerine erişim üzerinden ayrışabildiğini belirtmek gerekir. Bu nedenle soylulaştırma gibi çok boyutlu bir olgunun, sadece bir grup üzerinden ele alınmasının eksik veya yanlış olabileceği ifade edilebilir. Bu gerçeklikten hareketle bu çalışmada aynı kentsel dönüşüm uygulaması sonucu birbirine çok yakın olan mekânlardaki farklı sosyal sınıflara mensup katılımcılarla yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile görüşülerek derinlemesine bilgiler toplanmıştır. Başka bir ifadeyle alt gelir grubunu temsilen Mehmet Akif Ersoy Konutları, orta ve üst gelir gruplarını temsilen YDA Park Avenue Konutları ve mevcut literatürden farklı olarak bu konutların önünde yer alan sosyal donatıları kullanan günlük ziyaretçiler/kullanıcılar ile yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır.

"Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'nde yer alan gecekond sahipleri ve hak sahiplerine haklarına düşen 1.502 adet konut yapılmak üzere 62068 ada 1 parsel ihale ile özel şirkete verilmiş ve ihale koşullarına göre 62068 ada 1 parselde yapılacak 1.502 konutun inşaat aşamaları oranında 62069 ada 1 parselin tamamı (140.699m²), 62068 ada 1 parselin 12.095 m²'si ve 16.811m²'si 62068 ada 1 parselin doğu kısmı (Anadolu Bulvarı cephesinde) olmak üzere toplam 169.605m²'sinin ilgili şirketin mülkiyetine geçecek şekilde anlaşma sağlanmıştır" (Doğan ve Bostan, 2019, s. 83). Aşağıdaki Şekil 1A'daki kentsel dönüşüm alanının büyük çoğunluğunun Şekil 1B'de ana yolun sağ tarafında kalacak şekilde ağırlıklı olarak özel firmaya tahsis edildiği görülmektedir. Yenimahalle Belediyesi ortaklığında yapılan kentsel dönüşüm uygulaması 2009 yılında yasalaşırken 2011 yılında uygulanmaya başlamıştır. Mehmet Akif Ersoy Konutları 2014 yılında, YDA Park Avenue Konutları ise 2017 yılı sonu itibarıyla tamamlanmışlardır.

Şekil 1A ve 1B'deki örneklem bölgesi, Anadolu Bulvarı'nın ortasından geçtiği, birçok alışveriş mekânına kolayca erişilebilen, eğitim ve sağlık kurumlarına yakın, farklı ulaşım ağlarına erişim imkânı olan ve dönüşüme uğrayan bir gecekond mahallesi olarak tanımlanabilir. Şekil 2'deki görselden de örneklem bölgesinin kent bütünü içindeki konumu daha açık bir şekilde anlaşılabilir.

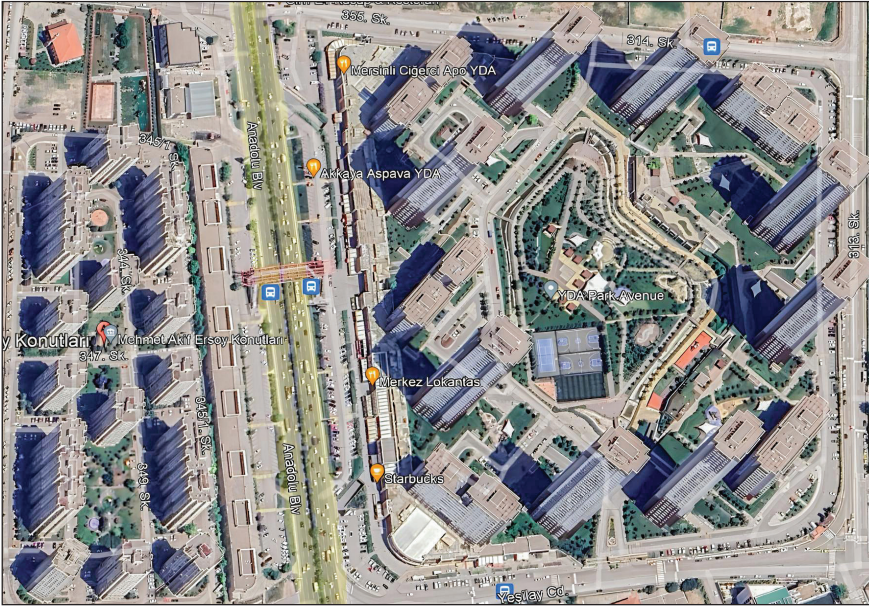
Sözlü ve Bora'nın (t.y), gerçekleştirdikleri çalışmaya göre;

Geçmişte proje alanı ve çevresinde gecekond ve 6, 7 katlı apartman tipolojileri bulunmaktaydı. Dönüşüm kapsamında modern yapılar oluşturulması amaçlanarak, bu yapıların kat ortalaması 10 kat ve üzeri olarak planlanmıştır. Anadolu Bulvarı'nın batısında yer alan Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda 17 kat; doğusunda yer alan YDA Park Avenue Konutları ise 40 kat olacak şekilde tasarlanmıştır.

Başka bir ifadeyle bölgenin eski sakinlerinin yaşadığı Mehmet Akif Ersoy Konutları ile orta ve üst sınıf mensubu yeni sakinlerinin yaşadığı YDA Park Avenue Konutları'nın organizasyonu birbirinden farklı olmuştur. Kent mekânı ile kurulan ilişkinin niceliksel olarak göstergesi olan bu rakamlar bir yönüyle de kentsel dönüşüm, neoliberalizm ve soylulaştırma kavramları için de örnek teşkil etmektedir. Son olarak Ankara Yenimahalle Belediyesinden elde edilen verilere göre YDA Park Avenue konutlarında 1700 dairede 7000 kişi yaşarken, Mehmet Akif Ersoy Konutlarındaki 1500 dairede ise yaklaşık 5000

Şekil 1A. Bölgenin eski hâli, 2003.

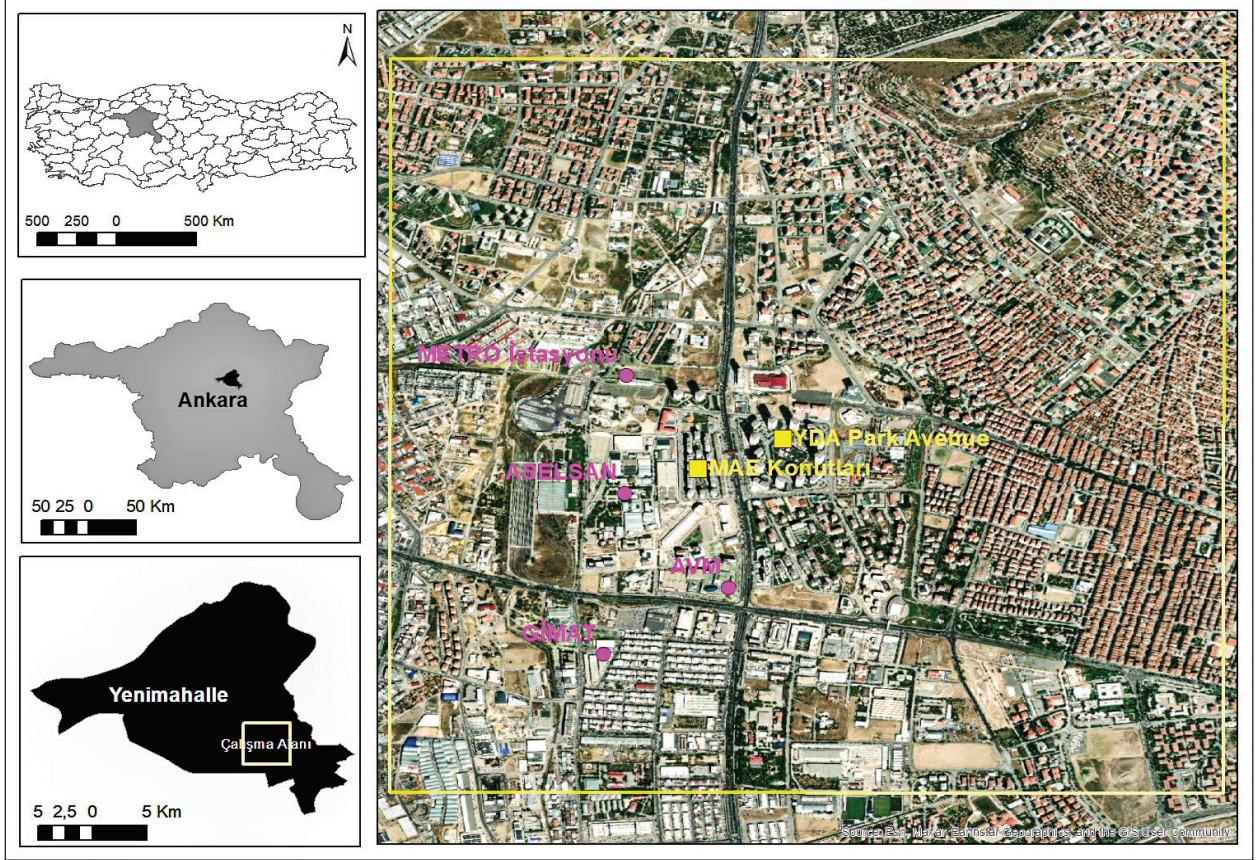
Şekil 1B. Bölgenin yeni hâli olarak Mehmet Akif Ersoy Konutları (ana yolun solundaki bloklar) ve YDA Park Avenue (ana yolun sağındaki bloklar) alanının değişimi, 2023. Kaynak: Görseller, Google Earth Pro uygulaması üzerinden yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

kişi yaşamaktadır. Bu tanımlayıcı ve niceliksel özelliklerin ötesinde farklı paydaş ve kullanıcıların aynı mekân ile kurdukları ilişkinin incelenmesi, objektif bir değerlendirme yapmak için son derece elzemdir.

Yöntem

Atkinson'ın (2000) soylulaştırma ve onun bir çıktısı olan yerinden edilmenin araştırmasının güçlüğüne dair “görünmez olanı ölçmek” ifadesi, konunun ne kadar kap-

samlı ve güç olduğunu göstermesi açısından oldukça önemlidir. Buna benzer olarak, kavramsal açıklığa rağmen literatürde üç düzineden fazla değişkenin kombinasyon hâlinde kullanıldığı 100 niceliksel soylulaştırma ölçümü çoğunlukla belirsiz veya keyfidir (Finio, 2022, s. 261) tespiti not edilebilir. Lees, Slater ve Wylie (2010) ise soylulaştırma sürecinin kendi içerisinde mevcut verileri silen ve yeniden inşa eden bir süreç olmasından dolayı araştırılmasının güç olduğunu belirtmektedirler. Bu sı-

Şekil 2. Çalışma alanının kent bütünü içerisindeki konumu.

Kaynak: Görşeller, Arcmap 10.8 uygulaması üzerinden yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

nırlılıklara rağmen, Finio (2022) yöntem odaklı yapmış olduğu literatür taramasında, ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemlerinin veri toplamak için tercih edildiğini tespit etmiştir. Bu çalışmada da nitel araştırma yönteminin bir tekniği olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır.

Nitel araştırmaların gerçek ortamda çalışma imkânı sağlama; tümevarımcı analiz sağlama (Silverman, 2010); araştırma desenlerinde esneklik ve dinamiklik sağlama (Bryman, 2008; Cemaloğlu, 2023) nedeniyle yapılan çalışmaya katkı verecek en iyi yöntem olduğu düşünülmektedir. Ek olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile belirtilen bu avantajlar, görüşme esnasında hem katılımcıya hem de araştırmacıya esneklik ve netice olarak araştırmaya veri zenginliği sağlamıştır.

Yürütülen mülakat çalışması için Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan

03-55 araştırma kodu ile 15.03.2023 tarihinde onay alınmıştır. Saha çalışması 15 Nisan -15 Haziran 2023 tarihleri arasında yüz yüze olarak tamamlanmıştır. Araştırma sürecinde örneklem seçimi, araştırma bölgelerine göre değişiklik göstermiştir. YDA Park Avenue Konutları ve Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda kartopu örnekleme yöntemi izlenmiştir. Araştırmacının üçüncü grubu olan YDA Park Avenue sosyal yaşam alanını kullanan katılımcılara ulaşmak için ise rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma sürecinde verinin doyma noktasına ulaştığına karar veren araştırmacının kendisidir (Bryman, 2008; Cemaloğlu, 2023). Bu nedenle araştırma süreci her üç grupta da benzer cevaplar alınmaya başlanılana kadar yani doyma noktasına kadar devam ettirilmiş ve toplam 47 kişi ile görüşülmüştür. Elde edilen veriler NVivo programı kullanılarak veri kaybının önüne geçilecek şekilde, tematik olarak analiz edilmiştir. Son olarak katılımcıların kimliğini gizlemek amacıyla doğrudan

isimlerini kullanmak yerine çalışma yapılan konut isimlerinin başharflerinden oluşan YDA K1, MAE K2 VE SA K5 gibi kısaltmalar tercih edilmiştir.

Katılımcıların Demografik Bilgileri

Toplam 47 kişi ile yapılan mülakatların 18 katılımcısı Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda, 16 katılımcısı YDA Park Avenue Konutları'nda ikamet etmektedir. Ayrıca YDA Park Avenue sosyal donatılarını bölge dışından gelerek günlük kullanan 13 katılımcı ile mülakat yapılmıştır. Katılımcıların 31'i kadın ve 16'sı erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırmanın katılımcılarının yaş ortalaması yaklaşık 41'dir. YDA Park Avenue Konutları'nda ikamet eden katılımcılar arasında 10 kişi lisans mezunu ve 2 kişi yüksek lisans mezunudur. Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda yaşayan katılımcılar arasında ise 6 kişi lisans mezunu olduğunu belirtmiştir. Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda ilkokul mezunu ve hiç okula gitmemiş katılımcılar da bulunmaktadır. Bu durum, katılımcıların eğitim seviyelerinin ve demografik çeşitliliğinin iki konut projesi arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. YDA Park Avenue sosyal yaşam alanını dışarıdan

gelip kullanan katılımcıların ise bir kısmı lisans eğitimlerine devam ederken geri kalanının tamamı lisans mezunudur. Katılımcı grupları eğitim seviyeleri açısından farklılık göstermektedir.

YDA Park Avenue Konutları'nda ikamet eden katılımcıların 14'ü ev sahibi iken bu sayı Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda ikamet eden katılımcılarda 13'tür. YDA Park Avenue sosyal yaşam alanını kullanan katılımcıların 9'u bölgeye yakın semtlerde ikamet ederken 6'sı Ankara'nın farklı bölgelerinden gelerek bu donatıları kullanmayı tercih etmektedir. YDA Park Avenue Konutları'nda ikamet eden katılımcıların neredeyse tamamı site oturuma açıldığından beri orada ikamet etmektedir. Bu durum Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda ise değişiklik göstermektedir. Burada ikamet eden katılımcıların yarısı kentsel dönüşüm öncesinde de bu bölgede ikamet etmekteyken kalan diğer yarısı ise kentsel dönüşüm sonrasında bu bölgede ikamet etmeye başlamıştır. Bu açıdan bakıldığında bölgenin var olan demografik yapısının oldukça çeşitli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca katılımcıların farklılaşması, çalışmayı kendi içerisinde

Tablo 1. Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda İkamet Eden Katılımcıların Betimleyici Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hâli	Ev Sahibi-Kiracı	Kaç Yıldır İkamet Ettiği	Eğitim Durumu	Mesleği
K1	Kadın		Bekâr	Ev sahibi	9 yıl	İlkokul	Ev hanımı
K2	Kadın	53	Evli	Ev sahibi	6 yıl	İlkokul	Ev hanımı
K3	Kadın	63	Bekâr	Ev sahibi	37 yıl	Yok	Ev hanımı
K4	Kadın	60	Evli	Ev sahibi	35 yıl	Yok	Ev hanımı
K5	Kadın	60	Evli	Ev sahibi	44 yıl		Ev hanımı
K6	Kadın	58	Evli	Ev sahibi	5 yıl		Emekli
K7	Kadın	67	Evli	Ev sahibi	30 yıl		Ev hanımı
K8	Kadın	46	Evli	Ev sahibi	20 yıl		Ev hanımı
K9	Kadın	33	Evli	Ev sahibi	8 yıl	Lisans	Öğretmen
K10	Kadın	30	Evli	Ev sahibi	8 yıl		Ev hanımı
K11	Erkek	80	Evli	Ev sahibi	43 yıl	Lise	Emekli
K12	Erkek	61	Evli	Ev sahibi	40 yıl	Lisans	Emekli
K13	Erkek		Evli	Ev sahibi	43 yıl		Emekli
K14	Erkek	33	Evli	Kiracı	4 yıl	Lisans	Memur
K15	Kadın	27	Evli	Kiracı	6 yıl	Lise	Ev hanımı
K16	Kadın	-	Evli	Kiracı	4 ay	Lisans	Memur
K17	Erkek	28	Bekâr	Kiracı	4 yıl	Lisans	Mühendis
K18	Erkek	-	Evli	Kiracı	1 yıl	Lisans	Emekli

Tablo 2. YDA Park Avenue Konutları'nda İkamet Eden Katılımcıların Betimleyici Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hâli	Ev Sahibi-Kiracı	Kaç Yıldır İkamet Ettiği	Eğitim Durumu	Mesleği
K1	Kadın	41	Evli	Ev sahibi	2.5 yıl	Lisans	Ev hanımı
K2	Kadın	57	Evli	Ev sahibi	6 yıl	İlkokul	Ev hanımı
K3	Kadın	38	Evli	Ev sahibi	7 yıl	Lisans	Ev hanımı
K4	Kadın	30	Evli	Ev sahibi	3 yıl	Lisans	Ev hanımı
K5	Kadın	23	Bekâr	Ev sahibi	6 yıl	Lisans	Gayrimenkul danışmanı
K6	Erkek	62	Evli	Ev sahibi	7 yıl	Lisans	Danışman
K7	Kadın	29	Evli	Ev sahibi	4 yıl	Yüksek lisans	Öğretmen
K8	Kadın	54	Evli	Kiracı	5 yıl	Ön lisans	Ev hanımı
K9	Kadın	46	Evli	Ev sahibi	6 yıl		Ev hanımı
K10	Kadın	39	Evli	Ev sahibi	6 yıl	Yüksek lisans	Öğretmen
K11	Erkek		Evli	Ev sahibi	4 yıl	Lisans	Memur
K12	Kadın	44	Evli	Ev sahibi	6 yıl	Lisans	Ev hanımı
K13	Kadın	45	Bekâr	Ev sahibi	5 yıl	Lisans	Girişimci
K14	Erkek	36	Evli	Ev sahibi	6 yıl	Lisans	Memur
K15	Erkek	40	Evli	Ev sahibi	5.5 yıl	Lisans	Hâkim
K16	Kadın	36	Evil			Lisans	Memur

Tablo 3. YDA Park Avenue Sosyal Donatılarını Kullanan Katılımcıların Betimleyici Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hâli	Eğitim Durumu	Mesleği	Ankara'da İkamet Ettiği Yer
K1	Kadın	20	Bekâr	Öğrenci	Öğrenci (Lisans)	Yahyalar
K2	Kadın	21	Bekâr	Öğrenci	Öğrenci (Lisans)	Urankent
K3	Kadın	20	Bekâr	Öğrenci	Öğrenci (Lisans)	Urankent
K4	Kadın	29	Bekâr	Yüksek lisans	Öğretmen	Çayyolu
K5	Kadın	42	Bekâr	Lisans	Hemşire	Urankent
K6	Kadın	30	Bekâr	Lisans		Yenimahalle
K7	Erkek	40	Evli	Lise	Esnaf	Serhat
K8	Erkek	24	Bekâr	Öğrenci (Lisans)	Öğrenci	Serhat
K9	Erkek	48	Evli	Lisans	Esnaf	Ovacık
K10	Erkek	25	Bekâr	Lisans	Öğrenci	
K11	Erkek	43		Lise	Esnaf	Çankaya
K12	Erkek	38		Öğrenci (Lisans)	Yönetici	Altındağ
K13	Kadın	29	Bekâr	Lise	Uzman	Demetevler

de karşılaştırma yapılabilir ve farklı tecrübelerle erişme imkânı tanır hâle getirmektedir. Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3’te katılımcıların demografik bilgileri daha detaylı olarak verilmektedir. Özellikle yaş ve eğitim durumu gibi bazı sorulara katılımcıların cevap vermektan kaçındığı görülmüştür. Katılımcı bilgilendirme formunda da belirtildiği gibi katılımcıların istediği soruya cevap vermeme veya görüşme esnasında istediği zaman görüşmeyi bitirme gibi haklarından dolayı bu bilgileri elde etmek için ısrarcı olunmamıştır.

Her katılımcı grubun, kendi içerisinde farklı bireyleri barındırıyor olması araştırma için oldukça önemli bir zenginlik olarak ön plana çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle katılımcılar cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, meslek, bölgede ikamet edilen süre gibi birçok farklı değişkeni yansıtmaktadır. Bu durum konunun farklı paydaşlar ve perspektifler açısından incelenmesine imkân vermektedir.

Kentsel Dönüşümü Tecrübe Ediş: “Kuş Kafesi” veya “Prestij”

Mehmet Akif Ersoy Mahallesi’nde gerçekleştirilen alan araştırması sonucunda elde edilen bulgularla ilk olarak katılımcıların kentsel dönüşüme karşı bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Belediye ve özel sektör ortaklığında gerçekleştirilen Mehmet Akif Ersoy Mahallesi kentsel dönüşüm projesinde sosyal donatıların olabildiğince göz ardı edildiği tespit edilmiştir. Nitekim “belediyelerin uygulamaya koyduğu projelerde, kentlerin yenilenmesi, çarpık kentleşmenin önüne geçilmesi ve çevre düzenlemesi gibi amaçlar ön plana çıkarken, insanların uyum sorunları, sosyal ve fiziki çevrelerin değişmesi, sosyoekonomik sıkıntılar gibi unsurlar arka planda kalmaktadır” (Sağır, 2009, s. 63). Elde edilen veriler doğrultusunda, her üç katılımcı grubunun da kentsel dönüşüm uygulanarak kentteki çarpık yapılaşma bölgelerinin iyileştirilmesi gerektiği konusunda hemfikir olduğu anlaşılmıştır. Ancak gerçekleşen kentsel dönüşüm sonucunda, bölgenin süregelen dinamiklerinin tamamen değişmesi, katılımcıların bu konu hakkında görüşlerinin de çeşitlenmesine neden olmuştur.

Mehmet Akif Ersoy Mahallesi kentsel dönüşüm projesinin bölgeyi paylaşan bireyler tarafından farklı şekillerde deneyimlenmesi kentsel dönüşüme karşı olan bakış açılarının da çeşitlenmesine neden olmuştur. Bu konu Mehmet Akif Ersoy Konutları’nda yaşayan bireyler ile YDA Park Avenue Konutları’nda yaşayan bireylerin konu hakkındaki değerlendirmelerinde açık bir şekilde anlaşılabilir

mektedir. YDA Park Avenue Konutları’nda ikamet eden bireylerin genel anlamda kentsel dönüşüm ve gerçekleştirilmiş olan kentsel dönüşüm uygulaması hakkında çoğunlukla pozitif bir fikre sahip oldukları tespit edilmiştir:

“Şöyle söyleyebilirim gerçekten Yenimahalle bölgesinin çehresini değiştiren bir proje oldu YDA. Sadece Yenimahalle’nin değil Ankara’nın çehresini neredeyse tamamını değiştirdi diyebilirim. Çünkü bir kere 40 katlı olmasından dolayı Ankara’nın en yüksek katlı binalarından biri. En azından oturum amaçlı olarak ve gerçekten her şeyden önce ekonomiye katkısı, ticarete katkısı. Çünkü aşağıdaki dükkânlarımız biliyorsunuz bunların hepsi ticarete, ekonomiye katkısından dolayı iş istihdamı aynı zamanda. Gerçekten bölgenin çehresini değiştirdi diyebilirim. Aynı zamanda okullara yakınlığı, hastaneye yakınlığı, metroya yakınlığı. Bölgeyi gerçekten başka bir alana taşıdı denilebilir. Yani iyi ki böyle bir projeye imza atılmış.” (YDA K5, Kişisel iletişim, 20 Nisan 2023).

Bir başka YDA Park Avenue Konutları sakinine göre:

“Küçük bir ilçe burası, konut ihtiyacını karşıladı. İyi anlamda aslında güzel bir toplu yapı yönetimi burası. Güzel bir toplu yapı yapıldı burada. Yani burası daha başka nasıl dönüşürdü? Belki yatay mimari olurdu. Yatay olurdu. Ama yok ya böyle iyi oldu. Bence Türkiye’de yönetimi olan toplu yapıların daha iyi olacağını düşünüyorum. Hem komşuluk ilişkileri açısından. Çünkü burada mesela çocuklarımızda aslında güvende oluyor. Sitede yaşamının avantajları gerçekten çok yüksek oluyor. Bir mahalle kültürü olmuyor ama aslında iki tane nizamiyesi var bilirsiniz, daha güvenli oluyor. Keşke küme küme aslında Demetevler’de bu şekilde dönüşse. Başka türlü işin içinden çıkamazlar. O kadar bina yıkılacak, yapılacak. İnsanları da daha fazla çekebilir aslında ‘Bakın YDA tarzı site yapacağız’ şeklinde. Bu anlamda ben başarılı buluyorum burayı.” (YDA K16, Kişisel iletişim, 22 Nisan 2023).

Dönüşümle beraber YDA Park Avenue kısmında oluşturulan “steril” ve “güvenli” hayatla beraber katılımcının ifadesi ile “YDA Tarzı Site’nin” başarılı olduğu ve Ankara’daki diğer gecekondular için de bir rol model olabileceği ifade edilmiştir. Benzer şekilde sosyal donatıları kullanan katılımcılar da kentsel dönüşümle beraber bölgenin profiline olumlu yönde değiştiğini vurgulamaktadırlar: *“Çünkü gecekondudan sonra başka bir çevre gelmiş oldu buraya. Gelen insanların kalitesi kötü değil”* (SA K2, Kişisel iletişim, 15 Mayıs 2023). YDA Group tarafından Anadolu bulvarının batı tarafına inşa edilen

Mehmet Akif Ersoy Konutları bölgede arsa sahibi konumunda olan bireylere tahsis edilmiştir. Bu nedenle Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda ikamet eden katılımcıların önemli bir kısmı uzun süredir bu bölgede yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ancak katılımcılar ile yapılan mülakatlar yaşanan sürecin başka bir boyutunun da keşfedilmesine olanak tanımıştır. Katılımcıların çoğu yeterli maddi imkânlarının olmamasından dolayı zorunlu olarak bu konutlarda ikamet etmeye devam ettiklerini belirtmişlerdir. Bu duruma ek olarak kendi arsalarının eski konumu üzerinden ev alamamaları ve bu arsalar üzerine YDA Park Avenue Konutları'nın yapılmış olması katılımcıların kentsel dönüşüme karşı olan bakış açılarını olumsuz bir hâle getirmiştir. Mehmet Akif Konutları'nda yaşayan bir katılımcının görüşleri bu durumu özetler niteliktedir:

"Kentsel dönüşüm olduğunda sevindik, çok mutlu olduk. İyi, tamam güzel olacak bize zannediyoruz. Bu yukarıya YDA bi evler yaptı. Ondan sonra onlar gibi evimiz falan olacak zannediyoruz. Ben seni evime götürsem görürsün kuş kafesi gibi, 2+1, balkonu yok. Bir şeyi yok yani. Ora ya giriyorsun böyle otele girmiş gibi (katılımcı gülüyor). Ondan sonra tuvaleti, banyosu bir. Bi misafirin gelse sıkıntı. Ondan sonra evimiz diye giriyoz yani. Yapacak bir şeyimiz yok şu an canım." (MAE K1, Kişisel iletişim, 28 Mayıs 2023).

Mehmet Akif Konutları'nda oturan diğer katılımcıların da genel olarak bu yönde değerlendirmelerinin olduğu tespit edilmiştir. Yenimahalle Belediyesinin resmi internet sitesinde Mehmet Akif Ersoy Konutları için şu ifade yer verilmiştir:

Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'nde 1092 gecekondu yıkılarak, 3 bin 500 konutluk dev bir kentsel dönüşüm projesi hayata geçti. Proje kapsamında yapımı tamamlanan konutlar, kura ile hak sahiplerine teslim edildi. 221 bin 13 metrekairelik alanda yapılan inşaat çalışmaları tamamlandı. Proje kapsamında parklar, çocuk oyun alanları, yürüyüş yolları gibi sosyal donatı alanları da en ince ayrıntısına kadar planlanarak çağdaş bir yaşam alanı oluşturuldu (Mehmet Akif Ersoy Kentsel Dönüşüm, t.y.).

Belediye'nin resmi internet adresinden alınan bu ifadeler karşın Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda yaşayan katılımcıların büyük bir bölümü bu kentsel dönüşüm projesinin, kentlerin çarpık yerlerini dönüştürerek kente kazandırma ve buralarda yaşayan bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılama amacıyla gerçekleştirilmediğini düşünmektedir.

Mehmet Akif Ersoy konutlarında yaşayan katılımcılardan biri bu durumu şöyle değerlendirmektedir:

"Siteyi aslında ben tercih etmedim. Yani o zamanki müstakil evi daha tercih ediyordum. Çünkü sosyal bir hayatımız vardı, sosyal bir yaşantımız vardı. Şu anda dört duvarın arasına sıkışmış bir şekildeyiz. Ne doğru dürüst yeşil alanımız var ne bir şey var. İki tane küçük küçük çocuk parkı yapmışlar. Onun haricinde yok. Yerlerimizi gasp ettiler açık açık. Normalde bizim buraya 12 blok yapılacaktı 22 bloğa çıkardılar. Yürüyüş parkurları falan olacaktı önceki projede. Proje üzerinde değişiklik yaptılar. Evlere taşınana kadar da evleri bize göstermediler. Önceki sözleşmemizde yolun yukarısında oturanlar yukarıda oturacaktı, aşağıda oturanlar aşağıdan ev alacaktı. Projede değişiklik yaptılar. Belediyenin şeyinde değişiklik yapılırken yukarıyı rant olarak kullandılar aşağıda bizlere küçük evler yaptılar. 90 metrekaire ev yapıp verdiler bize." (MAE K12, Kişisel iletişim, 09 Haziran 2023).

Örneklem başlığı altında, 2003 ve 2023 yıllarındaki uydu görüntüleriyle paylaşılan bölgedeki kentsel dönüşümün paydaşlarının yayımladığı görsellerde, bölgenin son durumu daha yakından izlenebilmektedir (Şekil 3 ve 4) Yenimahalle Belediyesi ve YDA Group firmasının tanıtım amaçlı paylaştığı bu görsellerden yapılan dönüşüm uygulamasına dair bütüncül bir bakış açısı elde etmek mümkün değildir. MAE K12 kodlu katılımcının "yolun yukarısı ve yolun aşağısı" olarak ifade ettiği, fakat aslında karşı karşıya olan iki yaşam alanının hem fiziki hem de sosyal anlamda bir ayrışmaya gittiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle, kentsel dönüşüm sonucunda süreç boyunca vaadedilen kentsel donatıların büyük bir çoğunluğunun YDA Park Avenue Konutları'na uygun olarak tasarlandığı görülmektedir. Arsa sahiplerine tahsis edilmiş alan olan Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda ise özetle, ortak yaşam alanlarının, yeşil alanların ve spor alanlarının yetersiz olduğu belirtilmektedir.

Aynı Alanda Erişilen ve Erişilemeyen Sosyal Donatılar

Gerçekleştirilmiş olan saha çalışması sonucunda, katılımcıların kentsel dönüşüm sonrası aldıkları hizmetlerin gündelik hayattaki pratikleri, elde edilen bulgular aracılığıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Kentsel dönüşüm projeleri fiziksel, ekonomik, yasal ve sosyal boyutlar gibi birçok unsuru bir arada barındırmaktadır. Bu başlık altında ele alınan sosyal boyut eğitim, sağlık, konut, kamu hizmetleri gibi bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmeye

Şekil 3. Mehmet Akif Ersoy Konutları.
Kaynak: Mehmet Akif Ersoy Kentsel Dönüşüm, t.y.

Şekil 4. YDA Park Avenue Konutları.
Kaynak: Proje Fotoğrafları, 2016.

yönelik çalışmaları içermektedir (Yılmaz, 2019, s. 123-124). Mehmet Akif Ersoy Mahallesi kentsel dönüşüm projesinde uzun süredir bölgede eksik olan sosyal donatı ihtiyacı, kentsel dönüşüm projesinin bir vaadi olarak bölge halkına sunulmuştur. Ancak bu durum bölgeye sağlanan hizmet ve sosyal donatılar konusunda katılımcılar tarafından farklı olarak değerlendirilmektedir.

YDA Park Avenue Konutları'nda ikamet eden katılımcıların sosyal ve kentsel donatı yönünden düşünceleri

Mehmet Akif Ersoy Konutları'ndaki katılımcılara oranla daha pozitif yöndedir.

"Çok memnunum. Çünkü dediğim gibi işte kapıdan çıktığımız anda bütün restoranlara ulaşabiliyoruz. Market var, eczane var, yufkacı... Yani böyle hiç sitenin etrafından ayrılmadan hemen hemen her ihtiyacımızı giderebiliyoruz. Zaten birazcık daha yürüyünce de AVM var, Podium Alışveriş Merkezi. Burada bulamadığımız bir şey varsa da oraya gidiyoruz. O yüzden çok pratik yani." (YDA K10, Kişisel iletişim, 12 Mayıs 2023).

Gerçekleştirilen kentsel dönüşüm sonucunda bölgedeki dinamikleri belirleyen en önemli etkenlerden birisi, YDA Park Avenue sosyal yaşam alanı olmuştur. Bu alan sayesinde, dönüşümün soylulaştırmaya dönük işlevi, kendisini daha belirgin hissettirmiştir. Bölgenin eski sahipleri konumunda olan ve Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda ikamet eden katılımcılar kentsel dönüşüm sonucunda bölgeye sağlanan hizmetlerin kendi yaşam standartları üzerinde olumlu yönde çok büyük bir etkiye neden olmadığını, görüşmeler esnasında belirtmişlerdir. Kentsel dönüşüm esnasında dikkat çekilen bir nokta olan sosyal yapı eksikliğini karşılama vaadi, dönüşüm sonrasında bir karşılık bulamamıştır.

"Güzelim oraya daha benim hiç gitmişliğim yok. Gidemem çünkü ben. Çünkü orası bana hitap eden bir kesim değil. O YDA'nın sırf rantını alabilmek için. Bize yönelik bir şey değil ki orası. Arkadaşlarım da, kaç kişi gitmiş, orada ne yemek yemiş, ne alışveriş etmiş. Daha bizim siftehımız

yoktur yani. Çünkü gidemeyiz yani bütçemiz kaldırmaz." (MAE K1, Kişisel iletişim, 28 Mayıs 2023).

Mehmet Akif Ersoy Mahallesi kentsel dönüşümü sonucunda inşa edilen Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda, dönüşüm sonrası ikamet etmeye başlayan katılımcılarla da yapılan görüşmelerde bölgeye sağlanan hizmetler konusunda tek bir fikir birliğinin olmadığı tespit edilmiştir. Bölgeye dönüşümün ilk zamanlarında gelen ve yakın dönemde gelen bireyler arasında gelir durumu açısından farklar bulunmaktadır. Bu durumun en önemli nedenleri arasında bölgenin değerinin günümüz ekonomik şartlarında çok yükselmiş olması sayılabilir. Bölgeye kısmen daha eski zamanlarda gelen bir katılımcı, bu durum hakkında şunları söylemektedir:

"Benim burnumun dibinde ama kaç kez gidip alışveriş yaptın dersen çok nadir yani. Çünkü çok pahalı gereksiz pahalı yani. Her bütçeye uyum sağlayan bir yer değil yani. Tamam oradakiler daha maaşı yüksek kesim kişilerdir. Ama az çok sanayicinin aldığı para da bellidir yani. Oradaki çalışan müdür kesimle buradaki çalışan insanların maaş seviyesi aynı değil. Yani biz onlarla asla kendimizi kıyaslayamayız, gidemeyiz de. Daha sakin yerlere gitmeyi tercih ediyoruz. Daha böyle uygun fiyatlı. Çocukların daha böyle hareket edebileceği. Mesela piknik. Hafta sonları pikniğe götürüyoruz. Ama milletin çoğu alışveriş merkezleri ya da dediğiniz gibi o taraflardaki oyun alanlarına götürüyor." (MAE K10, Kişisel iletişim, 08 Haziran 2023).

Bu ifadelerden katılımcının gündelik hayatını organizasyonunda, tercihlerinin yanı sıra maddi imkânlarına dair bilgiler de elde etmek mümkündür. Bir diğer katılımcı da bölgedeki yoksunlukları hakkında şu ifadelerde bulunmuştur:

"Hiçbir kamu hizmeti yok. Sosyal hizmet de yok. Pazarımız yok, otoparkımız yok, çocukların eğlenebileceği bir kafe, park yok. Uydurmalık, göstermelik bir park yapmışlar. Oraya da getirdiler şimdi inşaatları diktiler. Evlerin önünü kestiler. Oraya da gidemiyoruz. Sitenin içinde zaten göstermelik yani oraya iki kişi gitse üçüncü bir kişinin oturabileceği yer yok. Kaldırmıyor yani sitenin nüfusunu o parklar, kaldırmıyor. Yakınlarda da yok öyle bir yer. Yok öyle bir şey. Sosyal hiçbir şey yok. Kütüphane yok, bi tiyatron yok, halk eğitim merkezin yok, sağlık ocağın yok, pazar yerin yok. Yani yaşamayan buranın sorunları gerçekten anlamaz. Yani burada yaşamak lazım sorunları anlayıp, kavrayabilmek için. Çok zor şartlar altında yaşıyoruz. Site de öyle. Sitenin içinde de yönetimimiz var sağ

olsunlar her ay her ay paraları ödüyörüz. Hiçbir hizmet yok. İki tane yeşil alana şurda 100 metrekare var yok. O da yeşil değil, bir yeşil olmuyor. Gerçekten. Kaldırımlar kırık dökük, çöpler kırık dökük o derece yani. Yok hiçbir şey yok." (MAE K2, Kişisel iletişim, 28 Mayıs 2023)

Mehmet Akif Ersoy Mahallesi kentsel dönüşüm projesi sonucunda, bölge sakinleri arasında olan eski gecekondü sahipleri Anadolu Bulvarı'nın bir tarafında tek bir site içerisinde bir araya toplanmışlardır. Özellikle dönüşüm bölgesinde bulvarın bulunması, bölge sakinlerinin temel ihtiyaçlarına ulaşmaları konusunda zorlanmalarına neden olmaktadır. Ayrıca kendi bölgelerine yeterli kamu hizmetinin ulaştırılmamış olması, durumu giderek daha da zorlaştırmaktadır.

Kentsel dönüşüm sonrasında bölgeye kısmen daha yakın zamanlarda gelen katılımcılar ise YDA Park Avenue tarafından sağlanan hizmetlerin bölge için büyük bir avantaj olduğunu düşünmektedirler. Bu konu hakkında bölgeye çok yakın zamanda taşınmış katılımcının yorumları şu şekildedir: "Karşıdaki mesela restoranlar olsun ya da giyim kıyafet bu tarafta olsun bence gayet güzel yani hani böyle çok hızlı bir şekilde ihtiyacın varsa gidip alabiliyorsun. Hani o yönden gayet iyi." (MAE K16, Kişisel iletişim, 10 Haziran 2023). Kentsel dönüşüm sonrasında bölgeye taşınan site sakinleri ise kamu hizmeti noktasında eksikliklerin olduğunu ama zamanla bu eksikliklerin giderilmeye çalışıldığını düşünmektedirler. Katılımcılar arasında bulunan bir diğer Mehmet Akif Ersoy konutları sakininin bu konu hakkındaki tespiti ise: "Kamu hizmetiyle alakalı pek fazla bir sıkıntı görmüyörüm ben ama biraz gecikmeli de olsa yerine getirildiği kanaatindeyim. Şu anda bir sıkıntı yok diye düşünüyörüm." (MAE K14, Kişisel iletişim, 15 Haziran 2023) şeklinde olmuştur.

YDA Park Avenue Konutları'nın katılımcıları, Mehmet Akif Ersoy Mahallesi kentsel dönüşüm projesinde, her iki site için de öne çıkan unsurlardan biri olan peyzajın, kendi konutları ölçeğinde başarılı olduğunu düşünmektedirler:

"Burası aslında siteye özel yani özel mülk gibi bir alan. Dışarıda insanların erişebileceği bir yer değil. Ama burayı kendi içinde değerlendirsem gayet büyük ve yeterli bir alan. Apartman ve kat sayısı fazla olmasına rağmen burada bir yoğunluk yaşanmıyor hiçbir zaman. Çocuklu ailelerin çok mutlu olabileceği bir yer. O yüzden yeterli diye düşünüyörüm. Caddedeki ortak yaşam alanları hem buradaki insanların hem de yoldan geçen ya da kendi evinin yol üstü olan insanların ciddi ilgisini görüyor. O anlamda

da bence iyi bir şeye vesile oluyor. İnsanların baya burayı tercih edip, burada takılmaktan mutlu olduğunu gözlemliyorum ben. Caddeye çok ciddi bir hareket gelmiştir." (YDA K14, Kişisel iletişim, 02 Haziran 2023).

Ancak, ortak yaşam alanları ve site peyzajı konusunda Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda ikamet eden katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucunda YDA Park Avenue Konutları'ndaki gibi olumlu bir sonuç elde edilememiştir. Site peyzajı ve ortak yaşam alanı kriterlerinin başarılı bir şekilde sağlanamaması bu site sakinleri için büyük bir eksiklik olarak ifade edilmektedir. Mehmet Akif Ersoy Konutları sakinlerinin bir kısmının eski gecekodu halkı olan arsa sahipleri olduğu göz önüne alındığında, hayatları boyunca vakit geçirdikleri bu alanların eksikliği bu katılımcılarla yapılan görüşmeler esnasında daha fazla ön plana çıkmaktadır:

"Ortak alan yok ki faydalanalım! Ortak alan ne var ki? Merdivenlere iki kişi mi basacağız? Ortak alan yok ki! Ben olmayan şeyin neyinden faydalanayım?" (MAE K2, Kişisel iletişim, 28 Mayıs 2023).

Mehmet Akif Ersoy Mahallesi kentsel dönüşümü sonucunda bölgeye yapılan YDA Park Avenue sosyal donatıları, bölge sakinlerinin yanı sıra dışı açık bir yapı izlemektedir. Özellikle lokasyonu sebebiyle günden güne artan bir kullanıcı yoğunluğuna sahip olan bölge, Yenimahalle için gözde mekânlardan biri olma yolunda ilerlemektedir. Saha çalışması sürecinde bölgenin günlük kullanıcılar açısından da tercih edilme sebepleri ve kentsel dönüşüm hakkındaki varsa bilgi ve tecrübeleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu noktada katılımcıların görüşleri bölgenin artan kalitesi ve nezihliği yönünde yoğunlaşmaktadır. Katılımcılar arasında bulunan sadece sosyal donatıları kullanan katılımcı ile yapılan görüşme esnasında bölgeyi tercih etme nedeni olarak şu noktalar vurgulanmıştır: *"Lokasyon olarak yakın. Yemek yerleri olarak güzel yerler var. Hariçinde daha nezih benim oturduğum yerlere nazaran."* (SA K8, Kişisel iletişim, 16 Mayıs 2023).

Bölgede yapılan kentsel dönüşüm uygulamasının ana hedeflerinin, dönüşüm sonucuyla tutarlı olmaması, dönüşümün sorgulanmasına neden olmuştur. Araştırma sürecinde sosyal yaşam alanı katılımcılarının da bu konu hakkındaki fikirleri çoğunlukla dönüşümün rant odaklı olduğu yönündedir:

"Para yani başka bir şey değil. Yoksa buradaki konut sahiplerini mekân sahibi yapayım, yer sahibi yapayım diye

düşünülseydi aynı kalitede yapılırdı. İkisi de aynı sosyal faaliyetlerden faydalanırdı. Şimdi karşı tarafta spor salonu yok. Adam iniyor evinden biniyor asansöre bilardo salonuna, havuzuna pat diye girebiliyor. Parasını verdiği zaman karşı taraf da kullanabiliyor ama o taraf da daha canlı olabilirdi, daha işte böyle yeşil alanıyla, peyzajıyla, dış görünüşüyle iyi olabilirdi. Niye buraya bu kadar imar izni almışta, yüksek kat almışta oraya mı alamamış? Yerleşti, bitti. İnsanların sesini kesti ondan sonra kendi burayı yaptı gözüyle bakılır yani." (SA K11, Kişisel iletişim, 20 Mayıs 2023).

YDA Park Avenue Konutları'nda ikamet eden katılımcıların neredeyse tamamının memnun olduğu sosyal donatılar ve hizmetler, Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda ikamet eden katılımcılar tarafından taleplerine uygun bulunmamış ve dolayısıyla yetersiz olarak yorumlanmıştır. Bu noktada araştırma sürecinde bölgede ikamet eden katılımcıların beklentilerinin ayrıştığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak sadece günün belli vaktinde bölgedeki sosyal donatıları kullanan ziyaretçiler/kullanıcılar ise ağırlıklı olarak kentsel dönüşüm uygulanan bu bölgeden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Değerlendirme ve Sonuç

Kırdan kente yaşanan göçlerin çıktısı olan gecekodu mahallelerinin ıslahı ve dönüşümü için kentsel dönüşüm kavramı, on yıllardır Türkiye'nin gündemindeki önemli konulardan birisidir. Kentsel dönüşüm projeleri, kent içerisindeki atıl mekânların geliştirilmesini, canlandırılmasını ve yeniden kullanıma kazandırılmasını hedeflemektedir. Kentsel dönüşüm projeleri ilk olarak devlet eliyle uygulanmış olsa da ekonomi politikalarının neoliberal bir yöne kayması sonucunda özel sektör de sürece dâhil olmuştur. Yaşanılan bu gelişme sonucunda, kentsel dönüşüm projelerinin amaçları ve hedefleri sadece kent içerisindeki eşitsizliklerin giderilmesi ve uyumlu bir kent görüntüsü oluşturulmasıyla kalmamış, kentsel dönüşüm uygulamaları birer rant kaynağı da olmuşlardır. Özellikle Türkiye'de 2000'li yıllarda ivme kazanan kentsel dönüşüm projeleri, fiziki anlamda yenilenme ve dönüşümlerin yanı sıra iyi planlanmaması durumunda, kentsel haklar konusunda büyük sorunlara ve mağduriyetlere de neden olan bir hâle gelmiştir. Bu bağlamda bir kentsel dönüşüm türü olarak soylulaştırma kavramı Türkiye'deki kentsel dönüşüm uygulamalarında da tecrübe edilmektedir.

Araştırma sürecinde Ankara ili Yenimahalle ilçesine bağlı Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'nde, yerel yönetim

ve özel sektör iş birliğiyle gerçekleştirilmiş olan kentsel dönüşüm projesi hakkında, Mehmet Akif Ersoy Konutları, YDA Park Avenue Konutları ve bölgedeki sosyal donatıları kullanan günlük kullanıcı/ziyaretçilerle yapılan toplam 47 mülakat sonucunda elde edilen en temel bulgu, bölge yapısındaki çeşitlilikten dolayı bireylerin beklentilerinin de çeşitlendiğidir. Ayrıca Doğan ve Bostan'ın (2019, s. 76) da vurgulamış olduğu gibi her ne kadar belediye tarafından "Göç Ettirmeyen Kentsel Dönüşüm" ve "İnsan Odaklı Kentsel Dönüşüm" sloganları altında Mehmet Akif Ersoy Mahallesi kentsel dönüşüm projesi uygulanmış olsa da soylulaştırma amacına hizmet eden dönüşümün sonuçları, mekânsal ayrışmanın ortaya çıkmasını kaçınılmaz kılmıştır. Ankara'da merkezî bir konuma sahip olan bu kentsel dönüşüm alanının maddi değeri, bulunduğu konum itibarıyla yüksektir. Bu durum, dönüşüm öncesi sadece gecekondular mahallesi olan bu mahallenin, parçalanmış farklı form ve işlevlere sahip yapı ve alanlara dönüşmesine sebep olmuştur.

Sosyal donatıları kullanmak için Ankara'nın farklı yerlerinden sadece bu amaç için gelen katılımcılarla YDA Park Avenue'de yaşayıp aynı alanı kullanan katılımcılar dönüşümden oldukça memnun kalmışlardır. Ancak bu bölge için "karşı taraf" olarak bahseden ve Anadolu Bulvarı'nın batı tarafındaki Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda ikamet eden bireylerin büyük çoğunluğu, aynı sosyal donatıları maddi imkânsızlıklardan dolayı kullanamamaktadır. Ancak elde edilen bulgulara göre Mehmet Akif Ersoy Konutları'nda oturan konut sakinlerini de kendi içerisinde ikiye ayırmak gerektiği tespit edilmiştir. Çünkü yakın zamanda bu bölgeye ev sahibi veya kiracı olarak gelen bireylerin bu tercihlerinde, bölgenin konumunun etkili olduğu ve kentsel dönüşüm sonucunda yaşanan ayrışmanın gündemlerinde olmadığı görülmüştür. Bu da kademeli olarak bölgenin soylulaştırma sürecine tabii tutulduğunu göstermektedir.

Gelinen bu aşamada, mekânsal ayrışmanın ve soylulaştırmanın tamamen ortadan kaldırılamayacağı; ancak alternatif yaklaşımlar ve çözümlerle bu etkileri azaltmanın mümkün olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, projenin tamamlanmasıyla birlikte toplumsal katılım ve iş birliği gibi faktörlerin etkisinin azalması doğaldır, ancak bölge sakinleri ile sürekli iletişim ve katılım mekanizmaları sürdürülmelidir. Ayrıca, mevcut ortak kullanım alanlarının düzenlenmesi önemli bir adım olabilir. Bu alanlar, yerel yönetimler veya ilgili kamu kuruluşları

tarafından her iki yaşam alanının sakinlerine hitap eden, sosyal statü ve kimlik gibi faktörleri ön plana çıkarmayan projelerle donatılabilir. Bu yaklaşım, mekânsal ayrışmayı azaltarak toplumun daha kapsayıcı bir şekilde bir araya gelmesine ve sosyal bütünleşmeye katkı sağlayabilir. Eski yapı stoğunun fazlalığı, deprem, sel gibi farklı afet risklerinden dolayı kentsel dönüşüm, Türkiye kentleri için kaçınılmaz bir uygulama olarak öne çıkmaktadır. Buna ek olarak, kentsel dönüşüm projelerinin ekonomik ve mekânsal boyutlarının yanı sıra sosyal boyutlarının uygulamalar esnasında ön planda tutulması gerekliliği büyük bir önem arz etmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamaları, rant kaygısı eşliğinde piyasanın ihtiyaçlarına göre değil, bölgede yaşayan ve günün farklı vakitlerinde bölge donatılarını kullanan bireylerin ihtiyaçlarına göre gerçekleştirilmelidir. Aksi durumda ise Smith'in (1996) parça parça kent mekânının soylulaştırılması olarak ifade ettiği durum, ele aldığımız örneklem için bir sonraki adımda Mehmet Akif Ersoy Konutlarının kentsel dönüşümü olarak karşımıza çıkabilecektir.

Etik Kurul Onayı

Yürütülen mülakat çalışması için Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 03-55 araştırma kodu ile 15.03.2023 tarihinde onay alınmıştır.

Kaynakça

- Aini, P. (2022). *Çevre tartışmaları çerçevesinden soylulaştırma kavramına sistematik bir bakış: Ankara Oran Mahallesi örneği*. (Tez no 751609) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=RsTBl6RWK25OBMIKtIgYYcO_9yTLZ6yhV6lfrqCWFGJduXmIaod8Y3e8DMvUDYTZ
- Atkinson, R. (2000). Measuring gentrification and displacement in greater London. *Urban Studies*, 37, 149-166.
- Atkinson, R. (2016). Limited exposure: social concealment, mobility and engagement with public space by the super-rich in London. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 48(7), 1302-1317.
- Atkinson, R. ve Bridge, G. (2005). *Gentrification in a global context. The new urban colonialism*. Routledge.
- Atkinson, R. ve Ho, H.K. (2020). *Segregation and urban rich: enclaves, networks, and mobilities*. S. Musterd (Ed.), *Handbook of urban segregation* içinde (s. 289-305). Edward Elgar Publishing.

- Bahçeci, B. H. I. (2017). Urban transformation as the manifestation of neoliberalism in urban space. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 5(1), 36-47. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/373573>
- Brenner, N., Peck, J. ve Theodore, N. (2010). After neoliberalization? *Globalizations*, 7(3), 327-345.
- Brown-Saracino J. (2017) Explicating divided approaches to gentrification and growing income inequality. *Annual Review of Sociology*, 43(1), 515-539.
- Bryman, A. (2008). *Social research methods*. (3. Basım). Oxford University Press.
- Cemaloğlu, N. (Ed). (2023). *Bilimsel araştırma teknikleri ve etik*. Pegem Akademi.
- Davidson, M. ve Lees, L (2005). New-build 'gentrification' and London's riverside renaissance. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 37(7), 1165-1190.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2008). *The landscape of qualitative research*. Sage.
- Doğan, M. ve Bostan, H. (2019). Kentsel dönüşümün nüfusun sosyo-ekonomik yapısı üzerindeki etkileri: Ankara Yenimahalle Örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(1), 64-89. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/712734>
- Eyidiker, U. (2021). Kentsel dönüşüm- kentsel yenileme ayrımı ve Türkiye'de kentsel dönüşüm. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 96-104. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/138525>
- Finio, N. (2022). Measurement and definition of gentrification in urban studies and planning. *Journal of Planning Literature*, 37, 249-264.
- Glass, R. (1964). Aspects of change. *The gentrification debates: A reader*, 19-30.
- Glass, R. (1964). *London: Aspects of change*. Centre for Urban Studies and MacGibbon and Kee.
- Güler, M. ve Özgül, C. G. (2020). Kentsel dönüşümde kat karşılığı inşaat sözleşmeleri modeli: Altındağ Belediyesi örneği. *Memleket Siyaset Yönetim*, 15(34), 283-308. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1584182>
- Güneş, S. (2014). *Kentsel dönüşümde kentsel haklar ve soylulaştırma, İstanbul Şerifali Çiftliği bölgesi imar iskân evlerinde yapılan niteliksel bir araştırma*. (Tez no 358119) [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=1zw6GvYMe-q3Hf6HR-3US0rbM2yha1ikNjcFa8A-Uky8puj0c_-MrRiNjjuFYUC1
- Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford University.
- Harvey, D. (2008). The right to the city. *New Left Review*, 53, 23-40.
- İçli, G. (2013). Kentsel yapıyı çevrenin üretimi ve yeni mekânsal dinamikler-kentsel dönüşüm üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 247-257 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117357>
- İslam, T. (2006). *İstanbul'da soylulaştırma: eski kentin yeni sahipleri*. Bilgi Üniversitesi.
- Kalağan, G. ve Çiftçi, S. (2012). Kamu-özel sektör işbirliğinin kentsel mekâna yansımaları: kentsel dönüşüm örneği ve yeni aktörler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 121-133. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117315>
- Keleş, R. ve Duru, B. (2008). Ankara'nın ülke kentleşmesindeki etkilerine tarihsel bir bakış. *Mülkiye Dergisi*, 32(261), 27-44.
- Koç, V. (2024). A look at the problem of slums and urban transformation studies in the world through the analysis of some examples in Ankara. *Kent Akademisi Dergisi*, 17(1), 43-59. <https://doi.org/10.35674/kent.1369441>
- Lees, L., Slater, T. ve Wyly, E. (2008). *Gentrification*. Routledge.
- Lees, L., Slater, T. ve Wyly, E. (2010). *The gentrification reader*. Routledge.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. (Çev. D. N. Smith). Basil Blackwell.
- Mehmet Akif Ersoy Kentsel Dönüşüm. (t.y.). *Yenimahalle Belediyesi*. <https://www.yenimahalle.bel.tr/ProjeDetay/mehmet-akif-ersoy-kentsel-donusum/42>
- Meder, M. ve Bal, S. (2018). Soylulaştırma ve Ankara Dikmen Vadisi örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 211-223. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/473523>
- Mehmet Akif Ersoy Mahallesi Sakinleri (2010, 15 Ekim). Facebook. <https://www.facebook.com/MehmetAkifErsoyKonutlari/photos/pb.100083183895559.-2207520000/141815699198034/?type=3>
- Öz, A. (2009). *Kuzey Ankara kentsel dönüşüm projesinin peyzaj mimarlığı açısından irdelenmesi*. (Tez no 256262) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=NtBAevXNhYaNqJFoAcdbdsYyNnRnhBPtBx1b3ZHx_rBjYI1VCKFk4snNxEEVVRwR
- Özden, P. P. (2016). *Kentsel yenileme yasal-yönetimsel boyut planlama ve uygulama*. İmge Kitabevi.
- Peck, J. ve Tickell, A. (2002). Neoliberalizing space. *Antipode*, 34(3), 380-404.
- Proje Fotoğrafları. (2016). *Özay Mühendislik*. https://www.ozaymuhendislik.com.tr/pg_158_yda-park-avenue-konutlari
- Roberts, P. (2017). *The evaluation, definition and purpose of urban regeneration*. P. Roberts ve H. Sykes (Ed.), *Urban regeneration içinde* (s. 9-44). Sage.

- Sağır, A. (2009). Kentsel dönüşümlerden sosyal değişimlere: Pendik Belediyesi örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 4(2), 57-80. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17816>
- Silverman, D. (2010). *Doing qualitative research: a practical handbook*. (3. Basım). Sage.
- Soja, E. (2010). *Seeking spatial justice*. University of Minnesota.
- Sözlü, E. F. ve Bora, E. (t.y.). *Kentsel dönüşüm örneği. YDA konutları*. <http://www.mimarlarodasiankara.org/uyarlanabilir/YDA.pdf> adresinden erişildi.
- Smith, N. (1986). *Gentrification, the frontier, and the restructuring of urban space*. N. Smith ve P. Williams (Ed.), *Gentrification of the city* içinde (s. 128-137). Allen & Unwin.
- Smith, N. (1996). *The new urban frontier: gentrification and the revanchist city*. Routledge.
- Smith, N. (2002). New globalism, new urbanism: gentrification as global urban strategy. N. Brenner ve N. Theodore (Ed.), *Spaces of neoliberalism: urban restructuring in North America and Western Europe* içinde (s. 80-103). Blackwell.
- Tabur, Ş. (2023). Mekânsal adalet ve kent politikaları. M. Orçan ve Y. Aydın (Ed.), *Türkiye’de kentsel dönüşüm* içinde (s. 19-33). Çizgi Kitabevi.
- Yılmaz, V. (2019). Türkiye’de kentsel dönüşüm sürecinin yansımaları ve kentleşme. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(7), 119-134. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/944818>
- Yeom, M. ve Mikelbank, B. (2013). Gentrification an introduction, overview and application. W.A. Kellogg ve D. Swetkis (Ed.), *The 21st century American city: race, ethnicity, and multicultural urban life* içinde (s. 79-86). Kendall Hunt Publishing.
- Yolcu, F. (2021). Türkiye’de kentsel dönüşümün yasalar ve aktörler üzerinden dönemsel olarak d değerlendirilmesi. *Planlama*, 31(3), 393-401. <https://dx.doi.org/10.14744/planlama.2021.46504>